

¿Què impedeix el federalisme a Espanya?

JOAN ANTÓN MELLÓN, catedràtic de Ciències Polítiques de la UB

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 14 de setembre del 2010

L'obstacle més rellevant que impedeix una opció federalista de democràcia avançada a Espanya és una cultura política reaccionària centralista de llarga tradició històrica defensada a capa i espasa pel Partit Popular. No obstant, hi ha paral·lelament altres factors. Un, de gran rellevància, és l'existència d'una cultura política centralista transversal.

Des del mateix PP fins a importants sectors del PSOE tenen una granítica concepció d'Espanya segons un unitarista model d'organització territorial de l'Estat, a imitació del model jacobí francès. A partir d'aquest model, el poder radica a París i a Madrid i els espavilats de les províncies que volen progressar emigren a la capital per compartir les prebendes del sistema. Però França no és Espanya. El 1900, el 62% de la població espanyola era analfabeta, i els diferents nivells de desenvolupament econòmic i la consegüent modernització d'Espanya van afavorir que aquest projecte jacobí fos qüestionat des de les dues zones més desenvolupades, Catalunya i el País Basc. Les misèries del franquisme van aniquilar les opcions progressistes de la Segona República en tots els terrenys i aquesta visió jacobina d'Espanya es va consagrar, imbricant-se amb les concepcions compartides de dreta radical de les famílies polítiques franquistes i les concepcions heretades del liberalisme conservador de la Restauració.

Per tot plegat no és estrany, encara que sí irracional, que a l'avinguda de l'Arco de la Victoria, sense número, de Madrid s'hi radiqui l'Escola Tècnica Superior d'Enginyers Navals de la Universitat Politècnica de

Madrid. En aquesta escola, segons la seva web, es prepara i expedeix el títol d'enginyer naval i oceànic. I les pràctiques es realitzen en un minúscul estany del jardí, on flota, melancòlica, una petitona barca de remos. Dels fets a les idees, el reiterat ús de l'adjectiu indissoluble al referir-se a la unitat d'Espanya en la sentència recent del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut va en aquesta línia.

Ortega DEIA que «les idees es tenen, en les creences s'hi està», i aquest és el problema de gran part de la classe política espanyola: no és conscient de les creences reaccionàries i/o conservadores tradicionals que condicionen les seves idees polítiques sobre el model d'organització territorial de l'Estat a Espanya. L'exemple paradigmàtic el trobem en la *progressista* Rosa Díez i el seu partit Unió Progrés i Democràcia. Per ella, el progrés consisteix, entre altres factors, en el fet que el poder central recuperi part de les competències cedides, sobretot en educació i sanitat, i a eliminar de la Constitució les referències a les nacionalitats històriques i la protecció de les llengües regionals. Per a més escarni, UPD afirma que defensa un model federalista.

Un altre exemple de l'hegemonia de les creences unitaristes (profundament impregnades de cultura antidemocràtica) el trobem en l'importantíssim sector jacobí del PSOE, del qual prové, com és obvi, la mateixa Rosa Díez. Per aquest sector, el federalisme és un argument electoral o un eslògan *-l'Espanya plural-* i el tradicional unitarisme *-el quilòmetre zero de la Puerta del Sol-* és pragmàtic sentit comú. D'aquí ve que aquest sector advoqui reiteradament per un gran pacte estatal entre el PSOE i el PP per tancar el tema autonòmic al marge dels partits nacionalistes perifèrics, rebutgi la tradició cultural marxista en matèria de nacionalismes i denunciï els intents d'aprofundiment federalista de les

competències autonòmiques com una perillosíssima via que propicia la secessió.

ATESA aquesta lamentable hegemonia de les creences unitaristes, una vegada més és necessari advocar per la resurrecció d'oblidades concepcions d'Espanya més autènticament progressistes i democràtiques, com la concepció federalista de Francisco Pi i Margall. El federalisme és un model d'organització territorial de l'Estat i una filosofia segons la qual s'han d'eliminar tots els obstacles polítics, culturals, socials i econòmics que impedeixen als individus desenvolupar, personalment i col·lectivament, la seva pròpia sobirania i potencialitats. De manera que els òrgans de decisió política han d'estar tan a prop com sigui possible de cada un dels individus perquè aquests puguin participar en la presa de decisions com a éssers lliures, honrats, responsables i autònoms. I només quan un problema no pugués ser resolt en una instància política inferior passaria a una de superior. Tot al contrari del quilòmetre zero de la Puerta del Sol. La unitat que s'aconseguiria a partir d'aquestes premisses seria una autèntica unitat democràtica, fruit de la lliure voluntat i el consens de totes les parts implicades. No hi hauria lloc per a les prepotències ni per als drets de conquesta, ni tampoc l'eterna victimització.

Aquest hipotètic canvi cultural és tan difícil com necessari i les forces polítiques progressistes haurien de propiciar-lo en el marc d'una gran ofensiva de les idees pròpies de l'esquerra per recuperar una hegemonia avui en mans de la dreta.